

Oponentní posudek

rigorózní práce Mgr. Barbory Peškové: Sporné metody ověřování pravdivosti výpovědi

Poněkud neobvyklý název práce, zvláště, když jde o práci rigorózní z oblasti trestního práva, jen náznakově napovídá o jejím tématu. Naznačuje, že se bude poněkud vymykat z jinak orientovaných preferencí, jež autoři takových rigorózních prací většinou volí. Mám zde na mysli, příklon k řešení tematiky tak relativně úzce zaměřené a spíše skutečně, či alespoň předpokládaně aktuální.

Přistupme tedy k otázce, jaký obsah se skrývá pod jejím názvem. Ten se podává nejlépe ze samotného označení čtyř kapitol, týkající se vlastního merita věci. Jde totiž o tyto názvy: Fyziodetekční vyšetření, Vyšetřovací hypnóza, Narkoanalýza, Úvahy o využití dalších metod (autorka tím míní různé formy psychotroniky, příp. mučení).

Svým tématem i způsobem zpracování, práce sice nesporně náleží do sféry kriminalistiky, ale má pochopitelně nezanedbatelný přesah do trestního práva, zvláště do trestního procesu. Setkáváme se tu také s exkurzemi i do jiných vědeckých disciplín, jako medicína, zvláště fyziologie, příp. psychiatrie, biologie, psychologie aj..

Ke zpracování práce shromáždila a zřejmě prostudovala bohatou materii z úctyhodného množství pramenů, zejména odborné literatury se vročením v rozsahu několika desítek let, jak je patrné z příloženého seznamu. O skutečném, důkladném a obratném využití pramenů není pochyb.

Jak již z výše uvedeného textu vyplývá, zájem autorky o předmětnou problematiku je zřejmě dlouhodobý (již její diplomová práce byla věnována fyziodetekčnímu vyšetření), vytrvalý a hluboký. Takovou vyhraněnost můžeme hodnotit i pozitivně, neboť vždy bude zapotřebí i úzce specializovaných expertů.

Práce, kterou autorka zde vynaložila, svědčí o její důkladnosti a vytrvalosti. Jak již bylo uvedeno, umí dobře využívat literární prameny a dokumenty, ale navíc se zřejmě i opírá o vlastní poznatky a zkušenosti z praxe. Možno říci, že až mravenčí práci vynaložila na kapitolu nazvanou Fyziologie detekčního vyšetření. Jedná se tu totiž o nespornou prioritu jejího zájmu a netají se ani svou určitou sympatií k ní. Nutno ocenit, že se, ale nepodává nekriticky této náklonnosti, ale, že si udržuje i zde objektivní a kritický nadhled. Ten se projevuje např. tím, že vedle názoru pozitivních na tuto metodu, uvádí zpravidla mnohem přesvědčivější argumenty proti ní.

Uvedené kapitole také přenechává více než 2/3 rozsahu textu. V tomto smyslu se nám dostává fakticky v našich poměrech poměrně ojedinělé a podrobné monografie. O metodě, známé v povědomí veřejnosti pod nepřesným a zavádějícím označením jako vyšetření na detektoru lži, totiž panuje dosud mnoho iluzí i předsudků.

Autorka se tu nejprve zabývá historií této metody u nás i ve světě, jakož i vývojem související metody hlasové analýzy. Jsou to například pasáže, které podávají obecné informace o problematice emocí a o pojmu o podstatě a cílech fyziodetekční metody i metody hlasové analýzy. V oddílu o testech a sestavování jejich otázek, předkládá i ukázky jednotlivých typů testů. Po těchto vstupních pasážích se detailně vrací k fyziodetekčnímu vyšetření. Seznamuje nás tu s jeho klíčovými zásadami i se žádoucími charakteristikami jejich účastníků. Dále s technickými podmínkami a přístrojovým vybavením, okolnostmi, jež brání ožití této metody a posléze s podrobným průběhem vyšetření, včetně způsobu formulace závěrů. Dále si všímá možností vědomého ovlivňování těchto výsledků i fyziologických reakcí, příp. využití této metody v kriminalistice, speciálně v operativně pátrací činnosti policie apod.. Seznamuje nás i s námitkami proti těmto metodám. Závěrečné partie informují o postavení této metody v našem právním systému, jakož i v Německu, USA, Polsku a Slovensku.

Zbývající tři kapitoly mají více, či méně doplňkový charakter a význam. Obsahují zajímavé a čtivé informace, zajisté jsou věrohodné, ale svým zpracováním a pojetím by se lépe než v rigorózní práci, uplatnily v populárně vědeckém časopise. Kromě toho, jakákoliv aplikace zde popisovaných metod v trestně právní i policejní sféře v civilizované části světa může, uvažovat kromě bulváru, jen osoba silně deviantní či duševně chorá.

Kromě této námitky lze očekávat i námitku další, že i metoda fyziodetekční je překonána a patří nenávratně do minulosti. K této námitce se sluší poznamenat, že stále existují racionálně uvažující a erudovaní lidé, kteří tuto metodu zcela nevylučují, potud, pokud ovšem nebudou považovány za důkaz, či důkazní prostředek v trestním právu. Ostatně i autorka zastává názor, že policie může v některých případech, za přísného dodržení náročných podmínek, využívat této metody jako jeden z postupů operativně pátrací agendy. I řada jiných postupů této policejní činnosti nemusí vždy, skončit úspěchem.

Ostatně, i kdyby fyziodetekční metoda byla, obecně uznána za beznadějně slepou uličku, práce vynaložená autorkou, by nebyla zbytečná, neboť pokrok poznání nezáleží jen na úspěšnosti, ale i dokonce častěji na poznání, že uvedená ulička, o níž šlo, je slepá, neschůdná, či dokonce nebezpečná, a že tedy tudy cesta nemůže vést.

Kromě zřejmé nevyváženosti, mezi kapitolou stěžejní a kapitolami zbývajících, jsem neshledal, ani po stránce stylistické, nic, co by bránilo tomu, aby posuzovaná práce byla uznána za úspěšnou práci rigorózní.

Praha, červenec 2008

Opponent:
JUDr et PhDr Otakar Osmaňčík CSc